

Vladimír Dzuro

VYŠETŘOVATEL

Démoni balkánské války a světská spravedlnost

GRADA®

Tato kniha je věnována nevinným obětem bratrovražedné války v zemích bývalé Jugoslávie bez ohledu na jejich národnost či etnickou příslušnost.

Názory vyjádřené v této knize jsou pouze názory autora a nemusí se shodovat s oficiální politikou nebo postoji Organizace spojených národů, popřípadě Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii.

Ukázka knihy z internetového knihkupectví www.kosmas.cz

VLADIMÍR DZURO

VYŠETŘOVATEL

Démoni balkánské války a světská spravedlnost

GRADA PUBLISHING

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy ***bude trestně stíháno****.*

Vladimír Dzuro

Vyšetřovatel

Démoni balkánské války a světská spravedlnost

Vydala Grada Publishing, a.s.,
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz,
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
jako svou 6683. publikaci

Odpovědná redaktorka Danuše Martinová
Grafická úprava a sazba Q point
Návrh obálky Martina Dzurová, BcA.

Počet stran 256
První vydání, Praha 2017
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2017
Cover Design © Martina Dzurová

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-271-9928-0 (pdf)
ISBN 978-80-271-0507-6 (print)

Obsah

ÚVODEM 9

Carla del Ponte, bývalá hlavní prokurátorka Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii a Rwandu. 11

Proč je haagský tribunál důležitý; Stjepan Mesić, 2. prezident Chorvatské republiky (2000–2010), 14. předseda Předsednictva SFRJ (červen až prosinec 1991) 13

NA ZKUŠENÉ 15

Jedu do války 15

Co se to stalo v Jugoslávii? 17

Založení Mezinárodního tribunálu 18

Křest válkou 19

Z VÁLKY DO DEN HAAGU 28

Přede dveřmi Mezinárodního tribunálu 28

Úřad vyšetřování 29

Propaganda jako nástroj války 33

Co se stalo na Ovčare 35

Nález masového hrobu 39

Obžaloba Vukovarské trojky 42

Souzení v nepřítomnosti a rozšíření obžaloby na Slavka Dokmanoviće 43

Budování kontaktů v Chorvatsku – gentlemanská dohoda v praxi 45

Exhumace na Ovčare – poznámky z mého zápisníku 46

Identifikace těl nalezených na Ovčare – konfrontace s realitou 65

OPERACE KVĚTINKA 69

Reálné nebezpečí impotence mezinárodního společenství 69

Tajné obžaloby 70

Nápad, který změnil osud tribunálu 71

Příprava pasti 73

První pokus se nezdařil 74

Nastražení nové pasti 75

Nutná změna plánu 77

Zatčení válečného zločince 79

Incident na letišti Čepin 83

Překvapení v příruční tašce 85

Dokončení operace ve Vukovaru 86

Blahopřejeme, ale skřípeme při tom zuby 87

Dopis generála Jacquesa Paula Kleina 90

SOUZENÍ SLAVKA DOKMANOVIĆE 91
Legální zatčení, nebo únos Slavka Dokmanoviće ze Srbska? 91
Insider 94
Soudní projednávání případu Ovčara 96
Důkaz obhajoby D-2 97
Svědectví Slavka Dokmanoviće 99
Alibi 101
Ukončení soudního procesu 111
Trest, který by tribunál nikdy neudělil 112
Nedotažená spravedlnost 113

JAK SE POLICISTA, ZUBAŘ A SKLADNÍK STALI PREZIDENTY REPUBLIKY SRBSKÁ KRAJINA 114
Republika Srbská Krajina 114
Historie Kninu a Krajiny 114
Raketový útok na Záhřeb 116
Policejní inspektor Milan Martić 116
Zubař Milan Babić 119
Skladník Goran Hadžić 121

PŘÍPAD DUBROVNÍK 127
Město, které mělo být pod ochranou UNESCO. 127
Republika Dubrovník 128
Vyšetřování případu 129
Výslech prezidenta Stjepana Mesiće 131
Výslech premiéra Mila Đukanoviće 132
Zúčtování za Dubrovník. 136

VŠE JE ŘÍZENO Z BĚLEHRADU 138
Jovica Stanišić a Franko Simatović 138
Neobyčejný příběh obyčejného kluka z Bosny 143
Příběh skutečně nebezpečné bestie. 146
Arkan – Šarlatový král srbského podsvětí 148
Profesionální práskač z Borova 158
Svědek T4-20 159
Nepolapitelný Šarlatový král 163
Slobodan Milošević – případ Viper 167
Zamyšlení sira Geoffreyho Nicea QC 168
Zatkl jsem Slobodana Miloševiće – vypráví Kevin Curtis 169
Jak se točil film o souzení Slobodana Miloševiće 173

NÁVŠTĚVA CARLY DEL PONTE VE VÝCHODNÍ SLAVONII 180

MEZINÁRODNÍ TRIBUNÁL OČIMA ČESKÉ PROKURÁTORKY 186
JUDr. Anna Richterová vypravuje 186

ZÚČTOVÁNÍ 198
Ovčara 198
Lovas 200
Epilog 200

ZÁVĚREČNÉ SLOVO 202
Zamyšlení Johna Clinta Williamsona, velvyslance Spojených států amerických pro válečné zločiny 202
Odkaz Mezinárodního tribunálu 205

POUŽITÁ LITERATURA A DOKUMENTY 207
Základní dokumenty pro založení a činnost Mezinárodního tribunálu 207
Obžaloby vydané Mezinárodním tribunálem 208
Rozsudky vydané Mezinárodním tribunálem 211
Obžaloby vydané Prokuraturou pro válečné zločiny v Srbsku 213
Přepisy některých veřejně dostupných výslechů svědků, kteří svědčili před Mezinárodním tribunálem 214
Výběr světové literatury, která se zabývá rozpadem Socialistické federativní republiky Jugoslávie, válečnými zločiny a mezinárodní spravedlností 216

ORIGINÁLY TEXTŮ NAPSANÝCH PRO TUTO KNIHU 219
Carla del Ponte, hlavní prokurátorka Mezinárodních tribunálů pro bývalou Jugoslávii (ICTY) a Rwandu (ICTR) 220
Stjepan Mesić, druhý prezident Chorvatka, 14. předseda Předsednictva SFRJ . . 222
Generál Jacques Paul Klein 226
Její ctihodnost soudkyně Joanna Kornerová CMG QC 230

Rejstřík institucí 233
Rejstřík osob 238
Krátce o autorovi 256

Moji múze

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval těm, kdo mě inspirovali k napsání této knihy nebo do ní přispěli. Jsou to:

hlavní prokurátorka Mezinárodního tribunálu Carla del Ponte

prezident Chorvatské republiky Stjepan Mesić

ambasador Spojených států amerických pro válečné zločiny John Clint Williamson

generál Armády Spojených států amerických Jacques Paul Klein

soudkyně Joanna Kornerová CMG QC

státní zástupkyně JUDr. Anna Richterová

vyšetřovatel Kevin Curtis

plukovník Armády Spojených států amerických David S. Jones

PhDr. Vlastimil a Alena Vondruškovi

konzul České republiky v Kanadě Mgr. René Dlabal

Mgr. Radka Kotálová

Mgr. Vladimíra Bohatová

Fernando Rey

Tereza Nováková

Ukázka knihy z internetového knihkupectví www.kosmas.cz

ČÁST PRVNÍ

ÚVODEM

Tato kniha nepřináší fundovaný rozbor samotných příčin války na jihu Evropy a následného politického kolapsu Jugoslávie. Jde o vyprávění českého kriminalisty, který si jednoho dne usmyslel, že místo zlodějů a vrahů v Praze bude pronásledovat válečné zločince na Balkáně, spolu s mezinárodními vyšetřovateli a právníky, kteří se jako on rozhodli, že ti, kdo se válečných zločinů v bývalé Jugoslávii dopustili, za to zaplatí.

Jsou to skutečné výpovědi o mučení a zabíjení bezbranných civilistů, o nálezech a exhumacích masových hrobů, o vyšetřování a zatýkání válečných zločinců a jejich následném souzení před Mezinárodním tribunálem v Den Haagu.

Organizace spojených národů
nebyla vytvořena proto, aby přivedla lidstvo do ráje,
ale proto, aby ho zachránila od pekla.

Dag Hammarskjöld, druhý generální tajemník OSN

Carla del Ponte, bývalá hlavní prokurátorka Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii a Rwandu

Po pěti letech ve funkci švýcarského generálního prokurátora mě v roce 1999 ustanovila Rada bezpečnosti Organizace spojených národů hlavní prokurátorkou pro Mezinárodní trestní tribunály pro bývalou Jugoslávii a Rwandu. Mým úkolem bylo řídit vyšetřování a následně souzení válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.

Ihned mi bylo jasné, že hlavní náplní mé práce bude zajistit spravedlnost pro oběti ohavných zločinů a že toto bude vyžadovat zcela nekompromisní postup jak na mezinárodní, tak i na lokální úrovni. Stejně jako moji předchůdci Richard Goldstone a Louise Arbourová i já jsem musela čelit obrovským výzvám. Ta největší spočívala v nedostatku spolupráce některých vlád, které vznikly v roce 1991 po rozpadu Socialistické federativní republiky Jugoslávie.

Týmy prokurátorů, právníků a vyšetřovatelů pod mým vedením musely dennodenně čelit praktickým i politickým těžkostem. Zpočátku jsme neměli buď vůbec žádný, nebo jen velmi omezený přístup k dokumentům i svědkům. Tyto obtíže ve vyšetřování vedly ke zpoždění a při neochotě vlád zajistit zatčení obviněných válečných zločinců mohlo tak dojít nejen k faktickému ochromení práce tribunálu, ale také hrozilo, že mezinárodní společenství bude vypadat jako neschopné se s takovými barbarskými zločiny vypořádat.

I přes tyto komplikace se nám podařilo vyšetřit, obvinit, zatknout a přivést před spravedlnost 161 osob zodpovědných za spáchání válečných zločinů. Takový výsledek by se mi nepodařil docílit bez obětavé práce mých zaměstnanců, mezi něž patřil i český vyšetřovatel Vladimír Dzuro.

Vím, že se Vladimír ještě před mým příchodem k tribunálu zásadním způsobem podílel na zatčení prvního válečného zločince, Slavka Dokmanoviće, které dokázalo nejen velení NATO, ale i dalším vojenským kontingentům, že je možné přivést obviněné válečné zločince až do Haagu. Tato úspěšná operace také vyslala velmi silný signál lidem v bývalé Jugoslávii, že nikdo z těch, kdo má na svých rukou krev, se již nemůže schovat před spravedlností.

V době, kdy jsem zastávala funkci hlavní prokurátorky, pracoval Vladimír jako vedoucí týmu obětavých profesionálů, kteří v Srbsku, Chorvatsku, Bosně a Kosovu vyhledávali a zajišťovali spolupráci klíčových svědků, jež jsme nazývali „insiders". Tito svědci byli zcela nepostradatelní, protože díky nim jsme si vymohli přístup k jinak jen velmi obtížně získatelným důkazům. Z důvodu nedostatečné spolupráce místních vlád jsme museli totiž používat tajné průniky do systému policie, armády a zpravodajských služeb právě proto, abychom zajistili dokumenty a také spolupráci osob z těchto organizací. Naše speciální operace byly obzvláště důležité během soudu se Slobodanem Miloševićem a jeho spolupachateli. Úspěch projektu „Insiders" tak napomohl k celé řadě úspěšných odsouzení.

V určité době jsem se rozhodla, že musím mezinárodnímu společenství dokázat, že srbské úřady práci tribunálu tajně sabotují. K tomuto účelu jsem použila případ Gorana Hadžiće, obviněného válečného zločince, o kterém jsme věděli, že se ukrývá v Srbsku.

Obžalobu Gorana Hadžiće jsem vydala jako tajnou a v okolí jeho bydliště jsem zajistila skryté sledování. Až poté, kdy byla naše operace připravena, jsem doručila srbským úřadům obžalobu a mezinárodní zatykač. Neuběhla ani hodina, Goran Hadžić byl varován a z místa svého bydliště uprchl. Jelikož jsme neměli žádnou pravomoc na jeho zatčení na území Srbska, Vladimír a jeho tým mohli jeho útěk pouze zadokumentovat, což mi pak umožnilo veřejně odhalit nečestné praktiky jednání srbských státních orgánů.

S potěšením vzpomínám na svoji oficiální návštěvu chorvatské Východní Slavonie, během níž mne Vladimír doprovázel. Navštívili jsme místa, kde došlo ke spáchání zločinů. Vybavuji si Erdut, Dalj, Vukovar, Ovčaru a Lovas.

Věnovala jsem se rodinám obětí a také těm, kterým se podařilo masakry přežít. Jejich životy byly válečným konfliktem velmi poznamenány a já jsem s účastí vyslechla jejich strastiplné příběhy.

Jsem přesvědčena, že bezmála desetiletá cesta, kterou Vladimír ušel při vyšetřování válečných zločinů v bývalé Jugoslávii, mu dává dostatečnou zkušenost i znalost důležitých událostí i klíčových osob, se kterými se setkal, na to, aby se mohl ve své knize podělit o zážitky, někdy hrůzné, někdy zase úsměvné, ale vždy zajímavé. Jde i o svědectví, co významného Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii vykonal. Přeji Vladimírovi v tomto jeho počinu mnoho zdaru.

20. ledna 2017
Carla del Ponte

Carla del Ponte (fotoarchiv autora)

Proč je haagský tribunál důležitý; Stjepan Mesić, 2. prezident Chorvatské republiky (2000–2010), 14. předseda Předsednictva SFRJ (červen až prosinec 1991)

Haagský tribunál je výjimečnou organizací, která byla ustanovena Organizací spojených národů, aby soudila pachatele válečných zločinů spáchaných na území bývalé Jugoslávie. Její unikátnost spočívá v tom, kým byla založena, jaké používá soudní procedury, ale také v práci vyšetřovatelů, většinou anonymních, kteří shromažďovali důkazy umožňující v mnoha případech přivedení podezřelých osob ze spáchání válečných zločinů před spravedlnost.

V době, kdy jsem vykonával funkci prezidenta Chorvatské republiky, jsem byl v kontaktu s hlavními prokurátory haagského tribunálu a příležitostně také s vyšetřovateli, kteří v Chorvatsku pracovali. Z celého srdce jsem podporoval práci Mezinárodního tribunálu zejména proto, že v zemích bývalé Jugoslávie neexistuje politická vůle ani připravenost k souzení válečných zločinců a někdy dokonce ani ochota si přiznat, že ke spáchání válečných zločinů vůbec došlo.

Každá strana konfliktu byla připravena odsoudit zločiny těch druhých, a zároveň vynakládala velké úsilí na to, aby ukryla válečné zločince z vlastních řad. Nejednou byli tito zločinci dokonce oslavováni jako národní hrdinové poté, co si svoje tresty odpykali. Byli jsme toho svědky v případech Biljany Plavšićové z Republiky Srbské a Daria Kordića z Chorvatského národního sboru v Bosně a Hercegovině.

Už tehdy mi bylo jasné, že bez vnější pobídky resp. pomoci mezinárodního společenství nemohou a ani nebudou lokální orgány spravedlnosti řešit problémy válečných zločinů způsobem, který by nebral národnost pachatelů či poškozených na zřetel. Potřebovaly vnější podporu, kterou byl právě haagský tribunál.

Ještě za vlády mého předchůdce, Franja Tuđmana, byl přijat ústavní zákon řešící spolupráci s tribunálem, který od všech občanů Chorvatské republiky požadoval, aby poskytli tribunálu veškerou možnou pomoc a uposlechli v případě, kdy obdrží od tribunálu soudní obsílku vyžadující jejich spolupráci. Když jsem zajistil, aby vyšetřovatelé tribunálu získali přístup k jistým dokumentům, které si vyžádali, jednal jsem v souladu s ústavou země, které jsem byl prezidentem.

Jména jako Karadžić, Mladić, Mrkšić, Šljivančanin, Hadžić, Babić nebo Martić jsou ve světě dobře známa. Dokonce i nechvalně známý Arkan není světové veřejnosti zcela neznámý, ale abych dal jiný příklad, před rokem 1997, kdy byl zatčen vyšetřovateli tribunálu, nikdo nikdy neslyšel jméno Slavko Dokmanović. Toto zatčení přitom otevřelo v životě mezinárodní spravedlnosti novou kapitolu, protože dokázalo všem v zemích bývalé Jugoslávie, že je možné válečné zločince zatýkat a dovést je před spravedlnost.

Avšak i ti méně nechvalně známí si zaslouží, aby nebyli zapomenuti, ne snad pro jejich dobro, ale proto, abychom věděli, kdo byli, čeho se dopustili a proč a jak byli odsouzeni, aby nikdo ani nepomyslil na to, aby něco takového zopakoval.

Je třeba také vzpomenout tvrdě pracující vyšetřovatele tribunálu, kteří dokázali vyhledat pachatele válečných zločinů a nalézt usvědčující důkazy i svědky, kteří podali důležitá svědectví během soudních přelíčení v Haagu. Já jako politik svůj osobní názor na práci soudců bohužel nabídnout nemohu.

Jsem hluboce přesvědčen, že i přes vzrůstající kritiku údajného zpolitizování haagského tribunálu hrála tato instituce klíčovou úlohu a že napomohla tomu, aby si veřejnost v oblastech bývalé Jugoslávie uvědomila, jaké zločiny byly spáchány ve válkách, v průběhu nichž se Jugoslávie rozpadla.

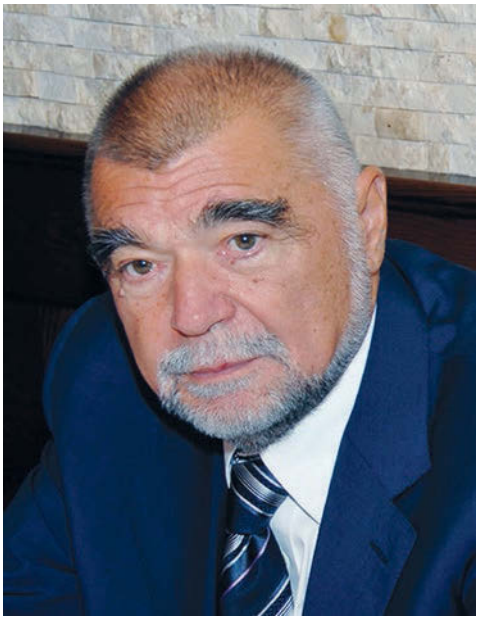
I přesto, že nebyl soud se Slobodanem Miloševićem z důvodu jeho skonu doveden až do vynesení jeho rozsudku, jsem přesvědčen, že právě tento proces je korunním důkazem, kdo byl v konfliktu útočníkem a kdo se bránil. To ale samozřejmě neznamená, že ti, kteří se bránili, nemohli spáchat válečné zločiny. Mohli a bohužel také spáchali.

Je to břemeno minulosti, se kterým se musíme vyrovnat a zároveň ho musíme odstranit z našeho každodenního života, abychom se mohli posunout bez následků kupředu.

Na této cestě konfrontace s minulostí udělal haagský tribunál (bez ohledu na kritiku, která může být na jeho práci vznesena) první významný krok. Teď je jen na nás, abychom v této cestě důstojně pokračovali. Nesmíme zapomenout jak na poškozené, tak na zločince a ani na tribunál, který je soudil, ale ani na vyšetřovatele, kteří pro tribunál pracovali.

Především však nesmíme zapomínat, že zločin nemá národnost, že neexistují kriminální národy a že za každý zločin se musí jednou zaplatit. Pokud je toto dědictvím haagského tribunálu, tak je možné říci, že dosáhl ohromného úspěchu, který přesahuje hranice jihovýchodní Evropy.

V Záhřebu, 30. listopadu 2016
Stjepan Mesić

Stjepan Mesić (fotoarchiv autora)

Ukázka knihy z internetového knihkupectví www.kosmas.cz

ČÁST DRUHÁ

NA ZKUŠENÉ

Jedu do války

Ležím přikurtovaný k železnému kavalci, do ruky mám zavedenou kapačku, okolo jen celtovina a zdravotní personál hovořící nesrozumitelným jazykem. Je mi špatně, všechno mě bolí, v hlavě mi hučí jako v úlu a cítím se úplně ztracený, protože vůbec netuším, co se stalo a proč tu jsem.

Dívám se kolem sebe a pomalu mi dochází, že asi budu v polní nemocnici a že personál hovoří anglicky. Přivolal jsem sestřičku, která se zaradovala, že jsem konečně nabyl vědomí. Obtížně ze sebe vysoukám: „Kde to jsem a co tu dělám?“ Poté, co uslyším, že ležím v americké polní vojenské nemocnici US Army 502 M.A.S.H. v Záhřebu, opět ztrácím vědomí.

Najednou nade mnou stojí lékař a omlouvá se, že jim trvalo příliš dlouho, než zjistili příčinu mých zdravotních obtíží. Podle ID karty znali jen moje jméno a krevní skupinu. Prodělal jsem prý akutní zánět slepého střeva a dovezli mě v hodině dvanácté. Ještě mě uklidnil, že náklady za léčbu hradí vláda Spojených států, a před odchodem mi s úsměvem doporučil sledovat seriál M.A.S.H. v satelitní vojenské televizi. Prý ať vidím, že jsem v dobrých rukou. O seriálu M.A.S.H. jsem neměl ani ponětí, protože zde známý seriál s kapitánem Franklinem Piercem, majorem Houlihanovou a desátníkem Radarem O’Reillyem u nás v televizi buď ještě nedávali, anebo jsem ho prostě neviděl. Chvilku jsem ho sledoval, aniž bych chápal, o co jde, a jen podle povinného smíchu, který byl součástí seriálu, jsem usoudil, že to bude asi něco veselého, a raději jsem zase usnul…

S postupným zotavováním jsem se o chod polního lazaretu začal zajímat víc. Stál vedle pojezdové dráhy, jen pár set metrů od odbavovací haly letiště Záhřeb. Byl obehnán plotem z ostnatého drátu a u vchodu ležely pytle s pískem vyskládané do úhledných obranných zdí. Uvnitř lazaretu jsem napočítal asi tucet vojenských stanů, jen byly asi větší a lépe vybavené než v časech korejské války. Khaki zeleň však byla stejná a nezměnil se asi ani personál – vojenští doktoři, půvabné sestřičky, americká armáda i příslušníci vojenské policie, kteří lazaret chránili před případnými vetřelci.

Chod polní nemocnice nelze srovnávat s městskou nebo fakultní nemocnicí. Ve stanech byly dřevěné podlážky a jednoduchá lehátka pro až deset pacientů s lehčími zraněními. Pokud na tom byl někdo hůř, pak měl tu výsadu, že jeho kavalec byl od ostatních oddělen celtovým závěsem.

Každý, kdo zažil operaci v krajině břišní, dobře ví, že vyprázdnění střev je velmi důležitý, ale i bolestivý proces, tady navíc ještě velice zahanbující. Dvě sestřičky, které se o mě staraly, jedna štíhlá blondýnka a druhá štíhlá Afroameričanka, byla velmi sympatická děvčata, ale já bych tu uvítal spíše nějaké starce se zrakovou a sluchovou vadou.